

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1380

מסכת זבחים מ"ט-נ"ה ♦ טהרות ח', א' - ח', ד'

בס"ד, י"א חשוון תשפ"ו

השבוע בגליון

- ♦ תפילה מאחורי וילון עזרת הנשים
- ♦ לא כל וילון נחשב מחיצה
- ♦ המסגד בהר הבית - סיבה נוספת לאיסור הקרבת קרבנות בימינו?
- ♦ שתי סיבות לפתיחת דלתות אהל מועד בעת השחיטה

- ♦ מהותו של ההיקש
- ♦ מדוע "היקש" אינו נמנה על י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן?
- ♦ ההבדל בין כבוד הרב לכבוד האב
- ♦ "קל וחומר", מדוע לא "חומר וקל"?
- ♦ מדוע יש צורך ב"קל וחומר"

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

שלוש מלים

הוא כמעט לא פתח את עיניו.

מוטל היה על מיטה ישנה בפינתו של חדר לא גדול, גופו הצנום לא נע ולא זע, רק מצחו הרחב התכווץ מידי פעם. הבחור שסעד אותו בחליו, סקר פעם אחר פעם את החדר ביראת כבוד. לא היה הרבה על מה להסתכל. החדר היה מרוהט בדלות, שולחן, כסא, מנורה וארון ספרים.

אבל האיש לא היה פשוט כלל וכלל.

הוא היה תפוס בשרעפיו, ומבטו שהשתקף דרך משקפיו השחורים והעגולים - היה ממוקד נכון, כמביט וחודר מעבר לקיר הלבן אל האין-סוף, זהו האין-סוף הנגלה רק למי שיש לו עיניים מיוחדות.

ניכר היה כי הלה מגדולי הגדולים, גם מתנוחתו הדרוכה של הבחור שישב על קצה הכסא ליד השולחן הפשוט, והמתין בדחילו ורחימו למוצא פיו של האיש ששכב במיטה.

ואז פתח הלה את פיו ואמר:

- **בה.**

הבחור נטל בזריזות את גליון הנייר שהיה על השולחן ועליו רשום משפט קצר, שלף עט מכיסו ורשם על הדף "בה".

מיד שב והזדקף על כסאו, ממתין בדריכות.

האיש ששכב על המטה המשיך:

- **כן.**

הבחור תיקן שוב את קולמוסו בין אצבעותיו, קירב את חוד העט אל הגליון הלבן, הכדורית החלה

דף מט/ב דבר הלמד בהיקש

מהותו של ההיקש

סוגייתנו מאריכה לעסוק ב"היקש" ובמגבלותיו. ה"היקש" נמנה על אחת השיטות שבהן השתמשו חכמינו זכרונם לברכה כדי ללמוד את תורתנו הקדושה. המילה "היקש" נגזרת מלשון דימוי, כלומר, על ידי ההיקש מדמים בין שני דברים ולומדים אחת לחברתה ("ערוך" ערך קש). כמו כן, "היקש" מלשון הקשה בפטיש המחברת בין שני דברים, ואף מידה זו מקישה הלכות ודינים ומחברתם יחדיו ("תפארת ישראל" מכות א/ב).

מדוע "היקש" אינו נמנה על י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן? למרבה הפליאה, ה"היקש" אינו נמנה בין י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן. יש התולים זאת בכך שה"היקש" אינו "מידה", שיטה, שהתורה נדרשת בו, אלא הוא גוף תורה ממש! כאילו הוא כתוב בתורה במפורש (פי' הרשב"ץ ל"ג מידות בס' יבין שמועה). יש המשערים, כי הסיבה לכך היא, משום שהוא נכלל במידות אחרות (כריתות, בתי מידות בית ב' חדר י"ג ו"ד). על מהותו של ה"היקש" נוכל ללמוד מן הנידון המרתק הבא שהתפתח בעקבות דברי ה"פרישה", כלהלן.

ההבדל בין כבוד הרב לכבוד האב: ה"טור" (יו"ד סימן רמ"ב) פוסק, כי אדם חייב בכבוד אביו ובמוראו, אולם, בכבוד רבו הוא מצווה ביתר תוקף: "שאביו הביאו לחיי העולם הזה, ורבו מביאו לחיי העולם הבא". ה"פרישה" (שם ס"ק ב') תמה על כך, שכן, הן כבוד אביו והן כבוד רבו, הושוו לכבוד המקום. כבוד אביו ומוראו **הוקשו** לכבוד המקום (קידושין לב/א), ואילו מורא רבו נלמד מן הפסוק (דברים ו'יג) **"את ה' אלוקיך תירא"**. המילה "את" מורה על כך שיש לרבות דבר מה מן הפסוק, ובמקרה זה ה"ריבוי" מלמד, שיש לכבד תלמידי חכמים. לפנינו, איפוא, כבוד אב **ההוקש** לכבוד המקום, וכבוד תלמיד חכם שנלמד בריבוי מכבוד המקום. מדוע, איפוא, יש להעניק לרב כבוד גדול יותר.

ה"פרישה" מחדש, כי שונה דבר הנלמד בהיקש, מדבר הנלמד בריבוי. הנלמד בהיקש אינו שוה לגמרי אל הדבר שאליו הוקש. לעומת זאת, הנלמד כריבוי הושווה לגמרי אל הדבר שנתרבה להיותו כמותו. ה"ט"ז (שם ס"ק ח') תמה על חילוק זה וכתב: "שלא שמענו אף פעם חילוק בין דברים שנלמדו בהיקש לדברים שאליהם הוקשו". מכל מקום, זו דעת ה"פרישה" שהיטיב לבארה הגר"י

זעילוי נשמת

הרב **פנחס רוזנבאום** זצ"ל

בן הרה"ג רבי שמעלקא הלוי זצ"ל הי"ד נלב"ע י"ג מר חשוון תשמ"א

תנצב"ה

הנוצח ע"י בני משפחתו שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **יצחק אייזיק אורנשטיין** ז"ל

ב"ר שכנא דוד ז"ל נלב"ע ט"ו בחשוון תשל"ב

תנצב"ה

הנוצח ע"י בנו ידידינו הר"ר **אשר אורנשטיין** ומשפ' שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק פרי** ז"ל ב"ר שמואל זינוויל ז"ל

שהמשיך מורשת אבותיו להדפסת ספרי בית סוכטשוב וכן הפיץ במסירות את "מאורות הדף היומי" בארה"ב.

נלב"ע ג' בחשוון תשס"ב **תנצב"ה**

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו - בארץ ובארה"ב

נר ה'
נשמת
אדם

מרצבך זצ"ל (במאמרו "הריבוי וההיקש" שבספר הזכרון להגר"י אברמסקי ובספרו עלה יונה), כלהלן .

לימוד הנלמד על ידי ריבוי מן המילה "את", **מדמה** בין מהות הנלמד לבין מהות המלמד. לא כן, היקש אינו מדמה, כי אם משווה, את **דיניהם** ואת **חיוביהם** של המקיש והמוקש.

הגר"י מרצבך זצ"ל אף מוסיף דוגמאות מרהיבות לרעיונו. הנה, הוראת התורה שיש לכבד את אשת אביו, גם אם אינה אמו, נלמדת מן הפסוק "כבד את אביך" - "לרבות אשת האב" (כתובות קג/א). במקרה זה, יש לכבד את ה"אביך" שבאשת אביו, היינו, משום כבוד אביו עליו לכבד גם את אשת אביו. הרי, שהמלמד - מצוות כיבוד אב, והנלמד - מצוות כיבוד אשת אב, זהים במהותם: כבוד האב. כמו כן, כאשר הורתה התורה "ורחץ את בשרו" ודרשו חז"ל "לרבות שערור" (עירובין ד/ב), הרי שהתורה גילתה בכך, כי השער נחשב חלק מן הגוף, ולפיכך הוא נכלל ברחיצה.

לעומת זאת, ההשוואה בהיקש אינה במהות כי אם בגדרי הדין בלבד. זוהי, איפוא, מסיים הגר"י מרצבך זצ"ל, כוונת ה"פרישה". כבוד האב ומוראו **הוקשו** לכבוד המקום, אך אינם שווים במהותם. אולם, דין מורא תלמיד חכם נלמד בריבוי מכבוד המקום, שכבודו ומוראו של התלמיד חכם הוא בכלל כבוד המקום, משום תורת האלוקים המצוייה תדיר בפיו של התלמיד חכם. לפיכך, כבוד רבו קודם לכבוד אביו, משום שכבוד הרב הוא כבודו של מקום.

דף נ/ב וזהו ק"ו בן ק"ו

"קל וחומר", מדוע לא "חומר וקל"?

דפי הגמרא הבאים, שזורת ב"מידות" שהתורה נדרשת בהן, הלא הן "שלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהן", והראשונה שבהן היא "קל וחומר".

כידוע, מכלול הלכות והדינים שמדאורייתא, נחלק לשניים: תורה שבכתב ותורה שבעל פה. תורה שבעל פה נחלקת אף היא לשניים: הלכות ודינים שנמסרו למשה רבינו מפי הגבורה, ואינם מופיעים בתורה הקדושה, אלו הם שנמסרו "הלכה למשה מסיני". ובנוסף לכך יש הלכות ודינים שלא נמסרו בשלמותם, אלא נרמזו בתורה הקדושה וחשיפתם נעשית באמצעות שלש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהן (עיין רמב"ם בהקדמה ליד החזקה, ובהל' ממרים פ"א הל' ב').

שלש עשרה מידות הללו, אף הן אינן כתובות בתורה, אלא נמסרו למשה רבינו כהלכה למשה מסיני, כמי שבאמצעותן אפשר לדרוש את צפונות התורה (רש"י פסחים כב/א ד"ה "ואם"), למעט המידה הראשונה מ"ג מידות, הלא היא "קל וחומר", אשר נתפרשה בתורה. מלבד הפעמים הרבות שנזכרת בתורה מידה זו, כגון, (בראשית מד/ח): "הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחתינו השיבנו אליך מארץ כנען ואיך נגנב מבית אדניך כסף או זהב", הרי שפסוק מיוחד נכתב בתורה כדי ללמדנו כי כך יש לדרוש את התורה עצמה - בעת שנצטרעה מרים אמר הקב"ה למשה (במדבר יב/ז): "...ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים...". לאמר, אם מפני אביה עליה להכלם שבעה ימים, קל וחומר שמפני הקב"ה עליה להכלם (עיין ראב"ד בפירושו לתורת כהנים).

פסוק זה, העוסק במרים, הוא גם שהקנה ל"קל וחומר" את שמו. שהנה, הכינוי מידת "קל וחומר" מורה על כך שמידה זו משמשת ללימוד דברים מן הקל אל החמור. בעוד, שפעמים רבות למדים להיפך, מן החמור אל הקל, היינו: אם בדבר החמור מותר לעשות כך וכך, קל וחומר שמותר לעשות כן בדבר הקל. מדוע, איפוא, שמה של מידה זו הוא "קל וחומר" ולא "חומר וקל"? אין זאת, אלא משום שמידה זו נדרשת מן הפסוק העוסק במרים, ובמקרה זה למדים מן הדבר הקל - נזיפת האב, אל הדבר החמור - נזיפת הקב"ה, מכאן נקבע השם "קל וחומר" ("הליכות עולם" שער ד' פ"ב).

מדוע יש צורך ב"קל וחומר": עדיין, עלינו לשאול את עצמנו, מה צורך יש בפסוק שיורה לדרוש את התורה ב"קל וחומר", וכי אין זו סברה פשוטה להחמיר מן הקל על החמור, ולהקל מן החמור על הקל?

ההבדל בין "דינים" ל"מצוות": בוודאי, כותב הצ"ח (ברכות לה/א), הלא הוא בעל ה"נודע ביהודה" זצ"ל. ברור כי ניתן בכח ההגיון והסברה, של חכמי התורה כמובן, לקבוע, כי דין תורה מסויים חל גם באופנים שהתורה לא התייחסה לגביהם. אולם, יש להבדיל בין דינים לבין מצוות. דינים ניתן ללמוד מכח השכל, וכגון, הדין הידוע שיש למסור את הנפש ובלבד שלא להרוג את הזולת נלמד מ... סברא (יומא פב/ב): "מאי חזית דדמא דידך סומק טפיי", היינו: ההיתר לעבור על איסורי התורה לצורך פיקוח נפש, הוא משום שמן הפסוק "וחי בהם" אנו למדים ש"חביבה נפשן של ישראל לפני המקום יותר מן המצוות" (רש"י שם), ובמקרה זה שההיתר יגרום להריגת נפש אחרת מישראל, אין עילה לכך שיחול [וכן בדיני ממונות מצינו שסברה היא מדאורייתא עיין ב"ק מו/ב].

להתגלגל בעודו משרבט שתי אותיות: כף ונון.

ואז, הוסיף האיש השוכב:

- **רק**.

אמר ולא יסף.

הבחור הוסיף לדף את האותיות ריש וקוף, לחץ על נצרת העט וסגרה, הניח את גליון הנייר תחת ספר מזדמן, קם באיטיות מהכסא, פסע מספר פסיעות לאחור, אמר "שלום" ויצא.

פלוני שהציץ במקרה לתוך החדר, היה סמוך ובטוח כי זה עתה חזה בכתיבתו של קמיע מיוחד, או דף השבעה לשדים, והוא הביט על הגליון בזעזוע ובכרכים פקות, עד אשר הדלת נסגרה.

למחרת הבחור חזר אמר "שלום" והתיישב.

האיש שעל המיטה הנהן בראשו בקושי.

לאחר דקה אמה: "הא".

הבחור נטל את ה"קמיע" ורשם "הא".

- **מה**.

מה.

- **דלא**.

דלא.

...

כך חזר ונשנה המחזה המוזר במשך מספר ימים, אך לא היה זה קמיע, והאיש שעל המיטה לא השביע שדים.

היה זה הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצ"ל, בעל "חזון איש", שאת דברי תורתו אנו למדים רבות בגליונותיו.

באותה עת שבה התרחש מעשה זה, תקפה עליו מחלתו. מעודו היה חלוש, אך הפעם נפל למשכב ורופאו גזר עליו מנוחה מוחלטת, ולא נתקררה דעתו עד שציווה עליו שתיקה ללא תנאי. משראה את מצוקתו של ה"חזון איש" זצ"ל, וידע את חשיבותה של כל מלה לגביו, הוסיף: "כבוד הרב רשאי לדבר כל יום שלש מלים. שלש מלים בלבד. אף לא מלה אחת מעבר לכך.

נקל לשער, כי כל אדם במצב כזה היה מניח את החותם על פיו ושותק. מה אפשר לעשות. אבל ה"חזון איש" זצ"ל ראה את הדברים באופן שונה לחלוטין, וכי העומד למרגלותיו של הר' יהלומים ואינו מורשה ליטול מהם כי אם שלשה יהלומים בלבד, יעמוד דומם? האם לא ייחפז לתפוס ככל שידו מגעת? יום יום, העמיד ה"חזון איש" לפניו את אחד מתלמידיו, והקריא לפניו שלש מלים מתוך חידוש תורה שעמל בו, ובכל יום התווספו שלש מלים לגליון הנייר. שלש, ועוד שלש, ועוד שלש... ובסופו של דבר היה הגליון הלזה לסעיף קטן בספרו הגדול.

ומה היה קורה אם ה"חזון איש" זצ"ל היה ממתין עד לאחר החלמתו? וכי לא היה הדבר סובל דיחוי? או שמא לא היה זוכר את אשר חידש?

מבחינתו, שאלה כזו אינה ראויה כלל לענות עליה. שלש מלים של תורה! כל אחת מהן שוה יותר מכל העולם כולו - יותר מכל הזהב, הכסף, הפלטינה, הנפט והיהלומים שבכל רחבי תבל!

שלוש מלים של תורה!

שלוש מלים!

איזה אוצר!

עומד לו יהודי באמצע שנות חייו. מאחוריו עבר מפואר של לימוד תורה. פעם היה בישיבה, למד כהוגן, אחר כך... נו, טוב.

כאשר שואלים לדעתו, אם יאות להשתתף בשיעור דף היומי, הוא מכווץ את מצחו במין תנועת חשיבות, מפלפל בעפעפיו ועונה: "ארבעים דקות בלבד?" וכולו אומר כבוד.

ה"חזון איש" למד שלש מלים בלבד.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף מט/ב היקש וגזרה שוה קל וחומר סימן

קל וחומר - א-ל!

בזוהר (רעיא מהימנא פנחס רכ"ח) נאמר, ששלש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהן מקבילות ל"ג מידות של רחמים.

על פי זה ביאר המגיד ממזריטש זיע"א, מדוע כאשר משה רבינו התפלל על מרים, אמר "א-ל נא רפא נא לה". שכן, הקב"ה הענישה בקל וחומר - "ואביה ירק ירק בפניה". לפיכך, התפלל עליה משה רבינו במידה המקבילה לה, א-ל ("בני יששכר").

כיצד בזה מובא עוד בשמו של המגיד: המידה המקבילה לגזירה שוה היא "רחום" - גזירה שוה פירושה השתוות מוחלטת עם צערו של האחר... ("בת עין", חוקת, ו"קדושת לוי", תשא).

דף נ/ב קל וחומר

יסורי הגלות

בזוהר (חלק א' כ"ז) נאמר: "וימררו את חייהם בעבודה קשה - בקושיא, בחומר - בקל וחומר וכו' אמר רבי מנחם זמבה הי"ד: כיצד מחזיקים ישראל מעמד בקשיי הגלות, על ידי העיסוק בתורה שבעל פה המבוססת על י"ג מידות שהתורה נדרשת בהן...".

דף נד/ב לא היו ידעי דוכתיה היכא

מדוע הוסתר מקום המקדש?

גמרתנו מתארת לפרטים את מאמציהם הקדחתניים של דוד המלך ושמואל הנביא לאתר את מיקומו של בית המקדש, שנאמר (שמואל א' יט/ח): "וילך הוא ושמואל וישבו בניות" - שהיו יושבים ברמה ועוסקין בנוי של עולם". רבינו בחיי

לעומת זאת, מצוות התורה הן דברים שהקב"ה ציוונו לעשותן. וברור, כי הגיון, צרוף ככל שיהיה, אינו יכול להפוך סברא לציווי, אחר שהקב"ה מעולם לא ציווה כן. לפיכך, יש צורך ב"קל וחומר", משום שההלכות הנלמדות באחת משלש עשרה מידות, ובהן ה"קל וחומר", נחשבות כאילו התפרשו בתורה.

זאת ועוד, במקרים רבים "קל וחומר" אינו 'סברא' אלא 'מידה': כלומר, בסוגיות רבות בש"ס, נמצא מיני קל וחומר, שבשכלנו האנושי המוגבל, היינו מחלקים בסברה פשוטה בין שני הנושאים ש"הקל וחומר" משווה ביניהם, אך התורה הקדושה דימתה ביניהם. למען מקומות אלו, נדרשת ההוראה האלוקית להשתמש במידת קל וחומר, לפירוש פסוקי התורה, שאם לא כן, לא היינו אומרים "קל וחומר" זה [ראה ברכות כג/ב, שאמרו על דין מסויים שבתורת סברא הוא מחוסר סברא, אולם בתורת "קל וחומר": "זהו ק"ו שאין עליו תשובה" - הגרי"ז מבריסק, הגדת מבית לוי עמ' רנ"ו]. אכן, בעלי התוספות (בבא מציעא ג/ב ד"ה "אב") מציינים: "דרך הגמרא למפרך פירכא על קל וחומר ולא מסברא", היינו: הגמרא פורכת "קל וחומר" על ידי דין סותר בלבד, ולא מסברא.

מיהו הראוי לדרוש "קל וחומר"? בגמרא נאמר (קידושין י/ב): "מוחזקני כך שאתה בקי בחדרי תורה לדרוש בקל וחומר אינך יודע?". מה ענין בקיאות לסברת קל וחומר? הגר"א וסרמן הי"ד, מוסר בשם הגר"ח סולובייצ'יק זצ"ל, כי אמנם, לשם השוואת שני הנושאים, הקל והחומר, אין צורך בבקיאות בכל חדרי התורה, אולם יש בזאת צורך כדי לוודא שאין פירכה על קל וחומר זה משום הלכה שבתורה ("קובץ שיעורים", קידושין, אות פ"ד).

דף נד/ב וישבו בנויות ברמה

חובת בניית בית המקדש - אימתי ועל מי מוטלת?

גמרתנו מתארת לפרטים את מאמציהם הקדחתניים של דוד המלך ושמואל הנביא לאתר את מיקומו של בית המקדש, שנאמר (שמואל א' יט/ח): "וילך הוא ושמואל וישבו בניות" - שהיו יושבים ברמה ועוסקין בנוי של עולם".

בניית בית המקדש מוטלת על כל הציבור, כדברי "החינוך" (מצוה צ"ה): "וזו מן המצוות שאינן מוטלות על היחיד כי אם על הצבור כולן" (וכ"כ הרמב"ם בספר המצוות סוף מצוות עשה), אלא, שאין מצווה זו תקפה עד שימלוך מלך על ישראל (סמ"ג עשין קס"ג, כמבואר בסוגיה בסנהדרין כ/ב וברש"י שם ד"ה "שלש" שהמלכת מלך, מחייבת עמלק ובניין בית המקדש, תלויים זה בזה לעשותם כסדרן ועיין שם בס' "מרגליות הים").

בירושלמי (עין בתוס' עבודה זרה מה/א ד"ה "כל מקום") מבואר, כי לאחר שמקום המקדש מאותר, על הנביא לאשר כי ניתן להקים במקום זה את בית המקדש וכי המקום לא שימש מעולם לעבודה זרה.

בקשר לכך כתב ה"בן יהוידע" (בסוגיינתנו), כי רבים וטובים, ביניהם שאול המלך, תרו אחר מקום המקדש, אך לא מצאוהו. וכאשר איתרו דוד, נוכחו הכל לדעת כי הוא הראוי למלוכה ולא שאול: "והנה מקום המקדש לא נאמר לנביא בפירוש והיו צריכים לידע מקומו מן הכתובים, וכאשר באו שמואל ובית דינו וכל הסנהדרין וחכמי הדור ועשו אסיפה גדולה בבית המדרש כדי לברר מקום המקדש מן הכתובים, נתעלם הדבר מהם ולא היו יכולין לכוון עד שבא דוד עליו השלום וכיון להלכה את מקומו שצריך לבנותו בנחלת בנימין... וכולם הסכימו על דברים אלו וידעו שכן הוא האמת. והנה, באמת מה שחידש דוד דברים אלו מן הכתובים אין בזה חכמה נפלאה שראויה להתעלם מעין הבדולח של אדוננו שמואל וכל חכמי הדור ההוא. לכן יש לומר, כיון שבאמת נתעלם דבר זה מהם והשיגו דוד ע"ה לבדו, נעשה מזה הכרח גדול לומר שהמלוכה הנצמדת עם בניין בית המקדש היא ראוייה לדוד כי כמו שבית המקדש רק הוא השיג מקומו מן הכתובים, כן המלוכה הוא לבדו ישיג אותה והיא ראויה אליו, מאחר ששימת מלך ובניין בית המקדש תלויים זה בזה ונצטוו בהם ביחד" [ע"ע בספר חידושי מרן ר"ז הלוי עה"ת עמ' 106].

אכן, איתור מקום המקדש אינו משימה קלה. המלבי"ם (דברים יב/ה) כותב על כך: "שלא יגלה ה' סודו על ידי נביאיו להודיעם מקום הנבחר, רק אם ישתדלו בזה וידרשו אחריו ואז יערה עליהם רוח ממרומים אחר ההכנה הראויה". האדמו"ר מסוכטשוב זצ"ל, בעל ה"שם משמואל" (פר' ראה, שנת תרע"ה), הוסיף על כך, "ומוכרח לומר כי מאת ה' היתה זאת שלא יהיה המקום נגלה **אלא לפי מסת הדרשה**, ועל כן אף שהיה מפורש לא התבוננו בה בינה... כי המציאה היא ככמות הדרשה". כלומר, ככל שגדלים התשוקה והכיסופין למקום המקדש, כך גם זוכים להגיע למדרגה גבוהה יותר - "המציאה, היא ככמות הדרשה".

עולים על רכבת הלימוד

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע עיתים לתורה. לומדים כמה דקות חוזרים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד
 כנשוי: 3029 *

חדש ראשון התנסות חינם

דף נה/ב הוא עצמו אין נעשה אלא כפתח פתוח

תפילה מאחורי וילון עזרת הנשים

פסק המהריק"ש ("ערך הלחם" או"ח סימן נ"ה סעיף י"ט): "כשיש תשעה במקום אחד ועשירי אחר הוילון שפורסין לצניעות - מצטרף, כך נראה לי". היינו, כאשר תשעה יהודים שוהים בחדר אחד ויהודי עשירי נסתר מעיניהם מאחורי וילון, אזי, אם אותו וילון נפרס בבית לצורכי צניעות בלבד, ולא לצורך חלוקה פנימית של הבית, מצטרף העשירי למניין, וכן פסק ה"משנה ברורה" (סימן נ"ה ס"ק מ"ט, עין שם).

לא כל וילון נחשב מחיצה: דין זה, שהמהריק"ש למדו מסברא, אומר ה"פרי חדש" (שם סעיף י"א), הרי הוא מפורש בסוגיתנו! למדנו בגמרתנו, כי יש לשחוט את קרבן השלמים "פתח אוהל מועד", היינו, יש להקפיד על פתיחת דלתות ההיכל בעת השחיטה בעזרה. והנה, מבאר הגמרא, כי וילון הפרוש בפתח זה "הוא עצמו אינו נעשה אלא כפתח פתוח", ומפרש רש"י (ד"ה "הוא עצמו"): "דלצניעותא בעלמא עביד". הרי לנו, כי מחיצה שלא הוצבה כדי לחלוק את המקום, או לשימוש אחר, כי אם לצניעות בעלמא, אינה נחשבת מחיצה המפסקת בין השוחט לאוהל מועד, ובין העשירי המסתתר מאחורי הוילון, לקהל המתפללים.

דף נה/ב שלמים ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל פסולים

המסגד בהר הבית - סיבה נוספת לאיסור הקרבת קרבנות בימינו?

בסוגייתנו מבואר, כי בעת שחיתת קרבן [שלמים, ורוב הראשונים ביארו כי ה"ה כל הקרבנות עיין תוס' יומא כט/א ד"ה "אלא", ולקמן סא/א ד"ה "קודם", ראב"ד מס' תמיד פ"ג, רשב"א שבועות טו/א ד"ה "הא דאמר" בעזרה, יש להקפיד, שהדלתות המוצבות בפתח אוהל מועד תהיינה פתוחות. מדברי הגמרא עולה, לכאורה, כי פתיחת הדלתות היא תנאי להקרבה. והנה, בהמשך המסכת (סב/א) נלמד, כי "מקריבין אף על פי שאין בית", וכן פוסק הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"ו הל' ט"ו). הרי, שלא זו בלבד שאין צורך בדלתות פתוחות, אלא ניתן להקריב קרבן אפילו בהעדרן המוחלט?

שתי סיבות לפתיחת דלתות אוהל מועד בעת השחיטה: שאלה זו הועלתה על ידי הרשב"א (שבועות ז"ט/א), אשר השיב בקצרה: "שדוקא בזמן שהיה הבית קיים, שיש פתח - יש דלתות". את דבריו ניתן לפרש בשני אופנים. **ניתן לומר,** כי דין פתיחת הדלתות מותנה בקיומו של אוהל מועד. **מאידך,** ניתן לפרש, כי פתיחת הדלתות אינה מטרה בפני עצמה, כי אם למנוע חציצה בין מקום השחיטה למקום ההיכל. מעתה, אף בהעדרו של בית המקדש, אי פתיחת הדלתות, שאינן קיימות, אינה מונעת את הקרבת הקרבנות כל עוד רואים ממקום השחיטה את מקום ההיכל (עיין "זבח תודה").

מבנה שאינו אוהל מועד, חוצץ? ההשלכה ההלכתית בין שני הסברים אלה, באה לידי ביטוי במקרה שקיים מבנה, שאינו אוהל מועד, החוצץ בין מקום המזבח למקום ההיכל, כפי שבימינו, בעוונותינו הרבים, בנוי מסגד במקום זה. אם פתיחת הדלתות מותנית בקיומו של אוהל מועד, אין בניין זה מהווה מניעה להקרבת קרבנות. אך אם פתיחת הדלתות נועדה למנוע חציצה, בניין זה חוצץ גם חוצץ. מובן מאילו, כי בכל מקרה, אין להקריב קרבנות בימינו, ואין צורך להאריך בדבר (ראה בהרחבה בשו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"ב סימן מ"ז).

בשם הרב מבריסק זצ"ל מוסרים (עיין בהגהות הגר"ד אילן שליט"א על הרשב"א שם), כי הוכיח, ששני ההסברים תקפים - יש לפתוח את דלתות אוהל מועד, הן כדי שלא יחצצו בין מקום השחיטה להיכל, והן משום שיש דין מיוחד לפתוח את דלתות אוהל מועד. שהנה, מן הגמרא (יומא סב/ב עולה, כי גם על השוחט **בתוך** ההיכל מוטל לפתוח את דלתותיו. חציצה, אין כאן. ברור, איפוא, כי קיים גם דין מיוחד לפתוח את דלתות אוהל מועד, אם הן קיימות [ועיין שם שתמה על ה"מנחת חינוך" מצווה קמ"א, שכתב שכשר].

מביא מספר טעמים לכך שמיקומו לא היה ידוע מראש: **א.** למען לא ידעו אומות העולם את "מעלת המקום וילחמו על כיבושו". **ב.** כדי שתושבי הארץ, לא ינסו להשחיתו ולהורסו. **ג.** על מנת שהשבטים לא יתקוטטו עליו בעת חלוקת הארץ. **ובעל** ה"שפתי כהן" על התורה, מגורי הארזים, מפרש: כדי לחבב עליהם את המקום. שאינה דומה חיבת מקום שעמלים בחיפוש, לחיבת מקום שנודע מראש...

דף נד/ב אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב

נדודי שינה

בעת חיפושיו אחר מקום המקדש, אמר דוד המלך (תהילים קלב/ב): "אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב" **הקשה** הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, מדוע דוד המלך גזר על עצמו להמנע משינה עד שיאתר את מקום המקדש, ומדוע כינה מקום זה "אביר יעקב" **היה** רבי מאיר שפירא זצ"ל דורש ואומר: כידוע, ליעקב אבינו נתגלה מקום המקדש, כפי שנאמר (בראשית כח/יב,יז): "ויחלם והנה סלם מצב ארצה... מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים".

חתר דוד המלך לידע, במה זכה יעקב אבינו שנתגלה לו מקום זה, עד שגילה: "וישכב במקום ההוא - כאן שכב, אבל ארבע עשרה שנה רצופות שימש בבית מדרשו של שם ועבר ולא שכב... עמד דוד ונשבע: אם אתן שנת לעיני... עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב... (ספר "היובל" להמר"ם שפירא).

לעילוי נשמת

הרב **יששכר דב פרנקל** ז"ל

ב"ר אברהם מנחם ז"ל
נלב"ע י' מר-חשוון תשע"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו ובנותיו שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה לנגה** ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"א בחשוון תשמ"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות **לנגה ורוטנברג** שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה אנגלרד** ע"ה

ב"ר מנחם מנדל כהן ז"ל נלב"ע י"א בחשוון תשנ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בתה

גב' **ברכה לנגה** ומשפחתה שיחיו

לעילוי נשמת

ה"ר **נחמיה יחיאל זעירא** ז"ל ב"ר משה מרדכי ז"ל נלב"ע י"ב בתשרי תשמ"ח

וזוגתו מרת **סימה פינקל** ע"ה ב"ר פרץ ז"ל נלב"ע י"ב בחשוון תשנ"ח

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

